

सूचना

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) आवश्यकता वाटल्यास इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1 अ) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा. (कोणतेही आठ)

08

- 1) सती निर्मूलन कायदा---मध्ये करण्यात आला.
(1830, 1820, 1829, 1840)
- 2) भारताची राजधानी .... आहे.
(महाराष्ट्र, दिल्ली, मद्रास, कलकत्ता)
- 3) जाती आणि वर्ण या दोन्ही संकल्पना .... आहेत.
(समान, भिन्न, सारख्या, एकसमान)
- 4) ... नागरिक म्हणजे ज्याच्या वयाची ६० वर्षे पूर्ण झाली आहेत.
(तरुण, बालक, प्रौढ किंवा जैष्ठ, सुशिक्षित)
- 5) भारतीय राज्यघटनेत आदिवासी समाजाचा उल्लेख--- असा केला आहे.
(अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, मागासवर्गीय, इतर मागासवर्गीय)
- 6) --कलमाप्रमाणे सर्वाना स्वातंत्र्याची हमी आहे.
(कलम 19, कलम 18, कलम 20, कलम 15)
- 7) समान विचारांनी एकत्र येणाऱ्या दोन किंवा अधिक व्यक्तींना--असे म्हणतात.
(गट, मित्र, वैचारिकता, बांधीलकी)
- 8) उद्देशिका म्हणजेच भारतीय संविधानाची--होय.
(प्रस्तावना, विषयविवेचन, हेतूकथन, वाचन)
- 9) ..... मुळे खोकला, दम लागणे, रक्त निळे होणे, व डोळे बिघडणे इ परिणाम शरीरावर दिसून येतात.
(कार्बन मोनाऑक्साईड, निकोटीन, अमोनिया गॅस, ऑक्सिजन)
- 10) प्रत्येक गावात ... असते
(तालुका, ग्राम, नगर, जिल्हा)

प्रश्न 1 ब) खालील विधाने चूक की बरोबर आहेत ते सांगा. (कोणतेही सात)

07

- 1) बालमजूरीची समस्या ही प्राचीन व विश्वव्यापी राजकीय समस्या आहे.
- 2) अ जीवनसत्वाच्या अभावामुळे अपंगत्व येते.
- 3) प्रदेशवाद म्हणजेच प्रांतवाद होय.
- 4) हिंदी ही भारताची राष्ट्रभाषा आहे.
- 5) दारिद्र्य आणि लोकसंख्या वाढ या एकाच नाण्याच्या दोन बाजू आहेत.
- 6) मानवी हक्क संरक्षण कायदा १९९३ च्या तरतुदीनुसार राष्ट्रीय मानवी हक्क कमिशन ची स्थापना करण्यात आली.
- 7) राष्ट्रीय कृती नियोजन १९९८ मध्ये आखण्यात आले.
- 8) ग्रामसेवक हा ग्रामपंचायतीचा प्रमुख असतो.
- 9) डेसिबल म्हणजेच ध्वनीची तीव्रता मोजण्याचे परिमाण होय.

प्रश्न 2 अ) धर्मानुसार लोकसंख्येची रचना स्पष्ट करा ?

15

किंवा

ब) भारतीय संस्कृतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा?

प्रश्न 3 अ) भारतीय समाजाला भेडसावणाऱ्या सामाजिक समस्या सविस्तर स्पष्ट करा?

15

किंवा

ब) अपंगांचे प्रमुख प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा?

प्रश्न 4 अ) भारतीय नागरिकांची मूलभूत कर्तव्ये स्पष्ट करा ?

15

किंवा

ब) भारताच्या राज्यघटनेची ठळक वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा?

प्रश्न 5 अ) भारतातील स्त्रियांच्या समस्या स्पष्ट करा?

15

किंवा

ब) टिपा लिहा (कोणत्याही तीन)

1. ग्रामीण समाज
2. विषमता आणि अपंगत्व
3. भारतातील बालमजूरांची कारणे
4. भारतीय नागरिकांची मूलभूत कर्तव्ये
5. शहरी समाज

Duration 2 Hours 30 Minutes

B61803MFC

Marks 75

instructions

- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Numbers to the right indicate full marks.
  - 3) If required, refer to the English question paper.
-

Q. 1 a) Write the correct word in the blank. (Any eight)

08

- 1) The Sati Abolition Act was enacted in.....
(1830, 1820, 1829, 1840)
- 2) Capital of India is ....
(Maharashtra, Delhi, Madras, Calcutta)
- 3) Both the concepts of caste and varna are....
(same, different, similar, identical)
- 4) ... Citizen means one who has completed 60 years of age.
(young, child, adult or senior, educated)
- 5) Tribal society is mentioned in the Constitution of India as---
(Scheduled Castes, Scheduled Tribes, Backward Classes, Other Backward Classes)
- 6) -- Freedom is guaranteed to all as per Art.
(Article 19, Article 18, Article 20, Article 15)
- 7) Two or more persons who come together with similar thoughts--is called.
(group, friends, ideology, commitment)
- 8) Preamble i.e. Constitution of India--Yes.
(Introduction, Discussion, Objective Statement, Reading)
- 9) Due to ..... the effects of coughing, shortness of breath, blue blood, and deterioration of eyes etc. are seen on the body.
(Carbon Monoxide, Nicotine, Ammonia Gas, Oxygen)
- 10) Every village has ...
(Taluka, Village, City, District)

Q.1 b) State whether the following statements are true or false. (any seven)

07

- 1) The problem of child labor is an ancient and universal political problem.
- 2) Deficiency of vitamin A causes disability.
- 3) Regionalism means provincialism.
- 4) Hindi is the national language of India.

- 5) Poverty and population growth are two sides of the same coin.
6) National Human Rights Commission was established as per the provisions of Protection of Human Rights Act 1993.
7) The National Action Plan was formulated in 1998.
8) The gram sevak is the head of the gram panchayat.
9) Decibel is a measure of sound intensity.

Q.2 a) Explain the structure of the population according to religion? 15
Or

b) Explain the characteristics of Indian culture?

Q.3 a) Explain in detail the social problems faced by Indian society? 15
Or

b) Explain major types of disabilities in detail?

Q.4 a) Explain the basic duties of an Indian citizen? 15
Or

b) Explain in detail the salient features of the Constitution of India?

Q.5 a) Explain the problems of women in India? 15
Or

b) Write notes (any three)

1. Rural society
2. Disparity and Disability
3. Causes of child labor in India
4. Fundamental Duties of Indian Citizens
- 5 Urban Society